

СТУДЕНТКА И ПРЕПОДАВАТЕЛКА В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

Руска Гандева

Завърших полукласическия отдел на Пловдивската девическа гимназия през 1929 г. А бях решила да следвам класическа филология, в която по това време се приемаха само изучавалите двата древни езика. С моята приятелка Невяна Кънева, която беше разбрала от своя братовчед проф. Константин Гълъбов, че и за немска филология в университета се полага изпит по старогръцки език, започнахме още от края на май да вземаме уроци по този език при бившия ни преподавател по латински Сергей Крутилин. През септември издържахме успешно матуритетния изпит в Първа софийска девическа гимназия и с двете дипломи в ръка записахме избраните си специалности. Тогава нямаше сегашните приемни изпити, нито наситената с тревога и трепети атмосфера и за самите кандидат-студенти, и за техните близки, чакащи нетърпеливо излагането на списъците на издържалите щастливци. Още не беше построена красивата сграда на бул. „Руски“. Университетските аудитории се намираха на ул. „Тетевенска“ (сега „Будапеща“) и на ул. „Московска“. Нашият курс се състоеше от шест души – четири девойки и двама младежи. Радка Григорова, Елена Попова и Жулиета Кърджиева бяха софийки, а аз – Руска Петкова Атанасова – пловдивчанка; Цанко Грозев беше от София, а Анчо Неделчев – от Варна. Скоро стана ясно, че Радка и Елена, възпитанички на Първа софийска девическа гимназия, като мене са положили допълнително изпит по старогръцки език. Може би сме се потили на писмения изпит недалече една от друга, без да подозираме, че ще станем толкова добри колежки и приятелки впоследствие.

Първите ми впечатления бяха твърде нерадостни. Никой не ни посрещна, нито поздрави с добре дошли в Alma Mater. Посочиха ни семинара по класическа филология, който заемаше таванския етаж (на класическите филолози им върви на тавански етажи – и когато по-късно се настанихме в новата централна сграда на университета, семинарът, библиотеката и някои от кабинетите на академичния персонал бяха под покрива). Там беше сборното място на колегите от всички курсове. Там именно се запознахме с тях и те ни даваха полезни сведения във връзка с лекциите и упражненията, обрисувайки ни къде в шеговитата форма, къде деловито портретите на нашите преподаватели в Историко-филологическия факултет. Разбира се, ние се бяхме снабдили със списъка на задължителните лекции и упражнения и седмичната програма за тях.

Заедно с историците слушахме курсовете по стара история – при вече доста възрастния, но енергичен и умеещ да държи будно вниманието на аудиторията си проф. Гавраил Кацаров и при наскоро хабилитирания се доцент Янко Тодоров, който изнасяше лекциите си върху принципата на Август и римската империя на жив и образен език и с известна доза патетичност. Семинарните упражнения водеше самият професор. При него например правехме обществено-политически и културно-исторически анализ на Аристотеловото съчинение *Атинската държава*.

В специалността имахме трима преподаватели: проф. Александър Балабанов, проф. Димитър Дечев и доц. Веселин Бешевлиев (сега чл.-кор., проф.).

В началото на следването ни проф. Дечев беше на специализация в Италия. Когато се завърна оттам, ние се присъединихме към колегите от по-горния курс, които вече бяха прослушали известна част от неговите лекции по историческа граматика. Той продължи по-нататък, така че ние трябваше идната година да набавим пропуснатото. Тогава именно на последния чин в аудиторията често сядаше Владимир Георгиев (бъдещият професор и академик), за когото се разправяше, че строгият преподавател го готви за свой асистент. А асистент в онова време беше много престижно, но мъчно достижимо звание. И в другите специалности на нашия факултет асистентите се брояха на пръсти или изобщо нямаше нито един. Избирането на асистент беше цяло събитие. Проф. Дечев стоеше пред катедрата и четеше тихо, с глух глас, но някак припряно, като че ли бърза за някъде. На черната дъска записваше примерите, илюстриращи историческото развитие на латинския език. В такива моменти понякога се обаждаше Владимир Георгиев със свои възражения за някои неща. Професорът се смущаваше от това прекъсване, но видимо без раздразнение започваше с нови данни да защитава схващането си пред своя опонент. Аудиторията малко разбираше от тази дискусия върху сложни лингвистични проблеми, но ставаше свидетелка на научен спор, който я респектиреше.

На студентите от горните курсове проф. Дечев преподаваше история на латинската (сега я наричаме римска!) литература съвсем фактологично – с биографични данни и сведения за произведенията на отделните автори, без да влага свое виждане и оценка. (Ние дори бяхме открили кои немски справочници следва в лекциите си.) Само понякога пускаше по някоя патетично произнесена фраза, която предизвикваше нашите усмивки. Стеснен от това, той отново се връщаше към схематичните рамки на изложението си. Но професорът беше установил една практика, която имаше своите много добри страни – всички негови слушатели трябваше да притежават хрестоматията

Vox Latina, която се изписваше от Германия чрез немската книжарница в София на бул. „Руски“ (тогава „Цар Освободител“). Този учебник съдържаше латински откъси от произведения на разглежданите в курса по литература автори. Студентите, държащи на репутацията си, се трудеха с часове в къщи върху текстовете, които предстоеше да се превеждат. А лекциите по литература бяха пет пъти седмично!

За изпита по история на латинската литература с тълкуване на един латински поет (от втория университетски изпит) си бях избрала Квинт Хораций Флак, чиято лирика беше предмет и на тезата ми (сегашната дипломна работа!) *Гръцките мотиви в поезията на Хораций*. Цяла година посветих на занимания с неговите произведения. Изпитът премина в тържествена обстановка. Присъствуваше цялата колегия на Института по класическа филология. Главното действащо лице беше проф. Дечев. Повече от час той ме държа под картечен огън: трябваше да отговарям на литературни въпроси, да излизам от „тексткритичните му засади“, да разкривам идейно-художествения свят на поета.

Аз бях предала вече на професора тезата си в ръкопис, тъй като в нея имаше фрагменти от старогръцките лирици, а не можех да намеря пишеща машина с такъв шрифт. Той ме покани в кабинета си (сега № 175, където след години квартирувахме с проф. Ал. Милев, доц. Зорка Попова и още две-три хонорувани преподавателки по латински език: бюрото на проф. Дечев заемаше и продължава да заема и сега проф. д-р Ал. Ничев). В общи линии изказа своето одобрение, но добави, че иска да говори с мен по-подробно в къщи. В уречения ден отидох у дома му. Неговата съпруга поднесе чай и сладкиши и пожела да присъствува на разговора ни. Виждаше се, че професорът беше разчупил своята затвореност и беше добре разположен. Той подхвърли на подробен анализ съдържанието на тезата, като ми задаваше въпроси относно някои постановки. Въпреки голямото си притеснение, аз се опитах да защита аргументирано своите схващания. След около час-час и половина приключихме диалога. В паметта ми се е запечатало изражението на лицето му, от което се излъчваше видима благосклонност. Този човек, който сърдито беше отпъждал нередовните студентки с думите „За жената е метлата в къщи“, сега изтъкваше възможностите ми за бъдеща научна работа. Израз на това му отношение беше издействуваната от Факултетния съвет премия специално за тезата ми. Казвам специално, защото получих и две парични награди „за показания успех в изпита и семинарните упражнения“, както гласят официалните съобщения от 21.04.1932 и 27.04.1934 г. (става дума за първия и втория университетски изпит).

Когато постъпвах в университета, проф. Балабанов отсъствуваше. Студентите от горните курсове ни осведомиха, че е заминал за чужбина по линията на българския Пен-клуб и за лечение на очите си. Първото му появяване в аудиторията беше истинско събитие за новите слушатели. Със ситни, но пъргави стъпки той се отправи към катедрата, за да я напусне след няколко минути, и, движейки се покрай чиновете от двете страни, да задава поименно въпроси на старите студенти по темата на лекцията. Така проверяваше и знанията им по старогръцки език, и културното им равнище. Помня, че веднъж при разглеждането на поета Архилох попита една студентка какво означава глаголт *δάκνω* ('хапя, ужилвам; преносно – хуля, ругая') и понеже тя не можа да отговори, люто ѝ се разсърди. Словото му увличаше, беше живо, изпъстрено с интересни отклонения от основното съдържание на темата, наситено с личния му литературен опит, с много идеи и съпоставки, които му идваха на ум в момента. Той водеше по същия начин и семинарните упражнения: понякога биваха преведени само няколко стиха от старогръцкия поет Пиндар, но затова пък се създаваше атмосфера на свободна размяна на мисли между преподавателя и неговите ученици.

С гръцката граматика и историята на гръцкия език ни занимаваше доцент Веселин Бешевлиев, доскорошен асистент по гръцка филология. Неговите лекции бяха изградени в цялостна система с много примери, за да се очертаят характеристиките на гръцките диалекти. Пишеше четливо на дъската и обясняваше написаното звънко, спокойно, с добра модулация на гласа. Семинарните упражнения по гръцка граматика, които водеше, бяха извънредно полезни за нас, тъй като даваше за домашни работи и преводи от български език на старогръцки. Направо бях щастлива, когато при изпълнението на една такава задача нямах никаква грешка и бях похвалена пред всички. А имаше защо да се радвам – бях постъпила в специалността с допълнителна матура по старогръцки език! В по-горните курсове доцент Бешевлиев четеше и спецкурс върху елинизма.

В първия университетски изпит влизаше и предметът езикознание, като лекциите се изнасяха от големия учен проф. Стефан Младенов. За него се разправяше, че няма живо отношение към студентите си, но в моята памет се е врязало едно преживяване, което опровергава тази мълга. През януарската сесия на 1931 г. трябваше да полага изпит при проф. Младенов. Той изпитваше класическите филолози заедно с доц. Бешевлиев. Зад дългата маса в нашата семинарна библиотека седяха двамата екзаминатори, а аз срещу тях, облечена в черно, тъй като само преди три седмици беше затворила завинаги умните си очи едва на деветнадесет години сестра ми Златка,

първенец на Пловдивската девическа гимназия, която поради тежко заболяване не можа да си вземе лично дори дипломата. Някъде по средата на изпитването проф. Младенов пошушна нещо на колегата си, който по-високо, та и аз чух, му каза на немски, че е починала сестра ми. Аз не успях да сдържа мъката си и заплаках. Проф. Младенов ме гледаше съкрушено с поглед на виновно момче. Сякаш той беше предизвикал това ми душевно състояние. Какъв мил човек, с какво отзивчиво сърце! След известна пауза продължих да говоря.

Докато при първия ни университетски изпит голям дял се падаше на античната история, при втория почетно място и по седмични часове, и по значение заемаше класическата археология.

През тия години Историко-филологическият, както и Физико-математическият факултет бяха ковачница предимно на гимназиални учители. Учителска правоспособност за редовно място се придобиваше след вземането на държавния изпит под егидата на Министерството на народното просвещение – отделение за средните и висшите училища и университета. В комисията влизаха един хабилитиран преподавател, инспекторът, застъпващ специалността, и образцов гимназиален учител, за да се балансира теорията с практиката – изнасяне и защита на показен урок.

Дотук ставаше дума за студентските ми спомени. Но аз се чувствавам изобщо неразривно свързана с Alma Mater, защото тъкмо в университета премина голям дял от жизненото ми поприще. Повече от три десетилетия посветих на интензивна преподавателска дейност. А и склонността ми към научни занимания получи необходимите подтици едва в академичната атмосфера, въпреки че и през учителските си години, особено в Първа софийска девическа гимназия (1937–1945), полагах усилия да се изявявам в това отношение.

Естеството на работата ми като лектор, преподавател и старши преподавател ми предлагаше известни възможности за въздействие върху аудиторията не само в специалността класическа филология, но и в история, западни филологии, отчасти и в славянска филология. Обучавах студентите по латински език при повече или по-малко часове, но винаги с доброто намерение редом с усвояването на основни познания по този език да допринесе за разширяването на техния лингвистичен, културноисторически и идеен кръгзор. Текстове, които разглеждахме и превеждахме, даваха богат материал за осъществяването на тази задача.

Пред очите ми растеше интелектуален елит в областта на хуманитаристиката. Мнозина от бившите ми ученици станаха впоследствие мои колеги; дори имаше между

тях двама декани на нашия факултет, един ректор, двама най-висши ръководители на Министерството на народната просвета.

През март 1947 г. бях избрана за редовна лекторка по латински език при Катедрата по класическа филология на Историко-филологическия факултет. Тази година беше тежка за мен, тъй като трябваше да поема всичките лекционни часове по латински език, а те бяха много. В същото положение се намираше и Александър Милев, обучаващ студентите историци и слависти по старогръцки език. Помня, че големият първи курс на юристите не можеше да се побере дори в аудитория № 14 на централната сграда, та някои заставаха на коридора при отворени врати, с доброто намерение да научат нещо. През 1948 г. бяха назначени още двама колеги – Йордан Братков и Макарий Порталски, което до известна степен облекчи моята заетост.

В университета продължаваше започналото след победата на социалистическата революция преустройство на основата на марксизма-ленинизма. В действията на всички личеше искреното желание с общи усилия тук да се ускори процесът на освобождаване от предишните недъзи на преподаване. Обсъждаха се нови учебни планове, нови програми, нови структури в системата на висшето образование. Аудиториите бяха препълнени със запалени за знания младежи и девойки при отделните специалности във факултета. В облика на студентството се чувствуваше една демократична, „народна струя“. Не случайно при едно чествуване на моя съпруг бивш наш студент по история, вече професор, ни каза усмихнато: „Дойдохме с шаячни дрехи, но успяхме да допринесем за разрастването на прогресивната интелигенция у нас.“

Как изглеждаха нещата в специалността класическа филология на фона на настъпилния обновителен процес. Нейният статус като производствена единица не беше завиден, понеже се смяташе, че питомците ѝ след закриване на класическия и полукласическия отдел в гимназиите нямат перспектива за реализация. Това опасение разбира се беше и тогава, и по-късно опровергано от самата действителност. Завършилите висшето си образование наши възпитаници, въпреки наличието на немалко трудности, успяваха със солидната си подготовка да се включат в най-различни сфери на културния ни живот. Те ставаха журналисти, редактори, висококвалифицирани коректори в умножаващите се по брой издателства; библиотекари и научни сътрудници в Народната библиотека „Кирил и Методий“, в Университетската библиотека и на редица други места; преподаватели по латински език във висшите медицински институти и в полувисшите училища; музейни

работници из цялата страна; научни и старши научни сътрудници и професори в няколко института на Българската академия на науките; асистенти, доценти и професори в Софийския, Великотърновския и Пловдивския университет. Някои намираха приложение на знанията си и с втората си специалност, откакто в класическа филология се влизаше с приеман изпит по западен език.

Съществена пречка за кадровото развитие беше обстоятелството, че неколkokратно се въвеждаше „нулева година“ за приемането на студенти по класическа филология, което предизвикваше обстановка на несигурност за целия колектив при съществуващите административни разпоредби, че не могат да се разкриват нови щатни места, ако всички редовни членове на катедрата нямат пределната най-висока учебна заетост. Най-остро изпитвахме на гърба си последиците от тази практика Ал. Милев и аз – водехме обучението по старогръцки и латински език и при специалността, и извън нея. А там растеше числото на първокурсниците, разпределяни на потоци и групи, което означаваше една непосилна лекционна натовареност. Протоколите от заседанията на Катедрения съвет, които продължаваха да се пишат при нас по изборност от самия академичен персонал и когато другите катедри във факултета си бяха извоювали една след друга длъжността *специалист*, показват нагледно постоянната грижа за натъкмяването на часовете на отделните членове според тяхната категория и честото прибягване до хонорувани преподаватели.

Когато постъпих на работа в университета, директор на Института по класическа филология още беше проф. Ал. Балабанов, а от 1950 до 1952 г. – проф. Вл. Георгиев, който подир това възглави Катедрата по общо и сравнително индоевропейско езикознание и премина там на работа. Трети поред завеждащ нашата катедра стана доцентът по латинска филология, по-късно професор Борис Геров, който чак до пенсионирането си през 1969 г. остана на този пост. Асистентът по старогръцка филология Георги Михайлов беше на специализация в Сорбоната, откъдето се завърна през 1949 г. с докторат. През същата година за асистент по класическа филология бе назначен Александър Ничев, защитил неотдавна докторска дисертация в Софийския университет. Освен четиримата преподаватели по старогръцки и латински език към катедрата се числеше и Никола Трайков, водещ занятията по новогръцки език, заместен след пенсионирането си от Г. Папагеоргиу и хоноруваната лекторка Теофана Ангелиева (за съжаление тя не можа да получи щатно място, което напълно заслужаваше и с професионалната си квалификация, и с литературната си продукция; напоследък стана и кандидат на филологическите науки). Едно десетилетие по-късно, след

хабилитирането на Г. Михайлов и Ал. Ничев, в състава на катедрата се включиха асистентите Тодор Сарафов по латински език, Кирил Влахов (сега професор) по старогръцки език, а подир две години и Зорка Попова, преподавателка по двата езика. И пак приблизително след десет години, когато трима членове на колегията напуснаха университета поради пределна възраст, в специалността се вляха млади специалисти – асистентката по латински език Анна Николова, специализирала римска литература във Варшавския университет, и асистентът по класическа филология Богдан Богданов, идващ от Великотърновския университет с много добър стаж на преподавател по двата древни езика, по антична и западноевропейска литература и с научно и преводаческо творчество.

В края на 70-те и през първата третина на 80-те години можа да се осъществи необичаен дотогава за катедрата прилив на нови хора, все с отлична професионална подготовка и добри перспективи за научна изява. Доц. к.ф.н. Димитър Бояджиев, главните асистенти к.ф.н. Недялка Георгиева и к.ф.н. Мария Костова и асистент Ралица Константинова попълниха големия вакуум на латинската филология (след смъртта на доц. Сарафов и пенсионирането на проф. Гандева и доц. З. Попова), профилирайки се в отделните ѝ дисциплини. Очерта се и надежден екип по старогръцка филология – старши асистентът Веско Вълчев зае мястото на ст. асист. к.ф.н. Петър Димитров, който отиде в Института по тракология; в тази област се установиха още старшите асистенти к.ф.н. Мирена Славова и Петя Янева и асистентката Доротея Табакова. Не по-малко радостно явление е, че в последно време се отприщи бентът пред специализациите за класическите филолози – трима латинисти прекараха по няколко месеца в Италия, една грецистка – в Атина, друга – в Москва. Заслужава отбелязване и фактът, че вече се дава творчески отпуск на лицата, които са пред хабилитиране или докторантура. Изобщо създадена е благоприятна обстановка за развитие на академичните кадри – нещо, което липсваше по-рано. Що се отнася до доц. Б. Богданов и наскоро хабилитиралата се А. Николова, те и двамата напредват в науката: той стана доктор на филологическите науки с обявена процедура за професор, а тя се занимава успешно с компютърна лингвистика, работейки по проект, включен в спогодбата между БАН и Италианския национален съвет за изследванията за периода 1988–1990 г.

В нашата специалност релефно се открояваше присъствието на тримата колеги (вече покойници), на които заедно с мен беше възложена спешната задача още в края на 40-те и началото на 50-те години да изработим за нуждите на преподаването учебни

помагала. *Курс по латински език* беше написан от Р. Гандева, Ал. Милев и Й. Братков; на същите автори принадлежи и *Латинска граматика. Фонетика и морфология*. Във втората част на граматиката – *Синтаксиса* – взе участие и М. Порталски. От второто до петото издание тя вече излизаше в цялостен вид. Двата учебника изиграха немалка роля за успешното обучение по латински език на студентите в университетски мащаб.

За своята преподавателска дейност в университета говорих доста подробно. Тук ще засегна един въпрос от по-общ характер, а именно какво влияние упражнява академичната атмосфера, независимо от напрегнатия учебен темп, върху научното развитие на лицата, изпитали нейното благотворно въздействие. Имам предвид мнозина от колегите във факултета, които подобно на мен започнаха своето поприще като лектори и преподаватели по език и литература и въз основа на значително научно творчество получиха професорско или доцентско звание.

За моето идеологическо и методологическо укрепване допринесоха няколко важни момента. Първо, беше ми възложен от катедрата доклад за постиженията и задачите на класическото древнознание в Съветския съюз (публикуван по късно в *Исторически преглед*, VII, 1951, № 4–5), който трябваше да изнесе пред нашите студенти. Второ, в специалността преминахме под ръководството на асистентката Здравка Воденичарова курс по марксизъм-ленинизъм, в който се включи и Ангелина Терзиева (сега доцент) от Катедрата по романска филология. С нея усърдно навлизахме в тази материя, но с много въпросителни и критични бележки във връзка с някои положения и затова бяхме обявени за активистки, мислеци самостоятелно. Трето, през 1953 г. записах вътрешна аспирантура и за мен беше въпрос на чест да не се изложи при полагането на кандидатския минимум пред университетските си екзaminатори; особено дълго се занимавах с диалектическия и историческия материализъм.

Запланувах дисертационен труд *Изобразяване на селяните и селския живот в творчеството на римските поети от Августово време*. Започна едно приятно четене, продължаващо често до малките часове на нощта, четене и на латинските оригинали, и на модерните изследвания върху тях. За съжаление между 1957 и 1961 г. бях сполетяна от много несрети. И все пак не мислех да се отказвам от започнатото. Бях вече доста напреднала в писането. Когато разбрах, че Шестата международна конференция за класически студии („Ейрене“) ще се състои в Пловдив през пролетта на 1962 г., реших да представя на този компетентен форум някои от резултатите, до които бях стигнала при своите проучвания. Измежду готовите разработки избрах *Селянинът в социалните и естетически възгледи на Хорацій*. Докладът ми, за моя голяма изненада, стана

предмет на оживени обсъждания от страна на чуждестранните литературоведи, като нещо ново, свежо, убедително. Проф. Николае Барбу от Букурещкия университет ме попита дали имам свободен екземпляр, за да го отнесе за прочит на своите студенти. Асистентът на проф. Хартке, тогавашен председател на Берлинската академия на науките, заяви въодушевено, че ще разкаже подробно на своя шеф за моя доклад и ще го отбележи в дописката, която се готви да напише за пътуването си до България. Той наистина изпълни обещанието си. Сред положително настроените беше и проф. Имре Тренчени-Валдапфел, член на Унгарската академия на науките, чийто доклад върху Теренций, изнесен на заключителното пленарно заседание, ми направи силно впечатление с оригиналната марксистка интерпретация.

На Осмата конференция „Ейрене“ в Будапеща (1965) се представих с разработка пак от дисертацията, от чиято защита, подходяща за хора на по-млада възраст, вътрешно се бях вече отказала, преминавайки на проучвания с по-широк обхват. На будапещенския форум изложих своята концепция за социалната насоченост на *Георгики*, несъвпадаща с тогавашните интерпретации на западните учени. Егон Мароти, унгарски изследвач на латинските агрономически съчинения, макар да не прие напълно изводите ми, се отнесе с уважение към моята постановка. Оттогава, та и до днес с него си разменяме отделни публикации. Професорът по древна история в Московския университет В. И. Авдиев и проф. В. Д. Блаватски, изтъкнат археолог и изкуствовед, посрещнаха положително моето тълкуване. От тях съм запазила писма, поздравителни картички и ценни трудове. Тук се видях отново с проф. Н. Барбу, по чийто доклад взех думата на латински език. Също на латински се изказах и по доклада на председателя на Осмата конференция – проф. Тренчени-Валдапфел. Какъв весел и радушен човек беше този голям учен! С него и със С. Л. Утченко, известния съветски антиковед, автор на книги върху социалните отношения, идеологията и културата на римското общество, водихме в неговия дом дълъг разговор, изпъстрен с шегите и самокритичните забележки на домакина. Две-три години подир това чак до неговата смърт получавах по пощата (а веднъж дори чрез сестра му) негови студии, статии и монографии, които използвах нашироко в лекциите си по римска литература.

На Първата международна конференция за Овидий в Констанца (1972) отидох като доцент с вече отпечатана монография *Овидий и населението на Антична Добруджа (Годишник на Софийския университет. Факултет по западни филологии, т. LXII, 1968, кн. 1)*. Според обявената програма се предвиждаше докладите, както и дискусиите да бъдат на латински. При официалното откриване сред приветствията на

латински, произнесени от представителите на различни европейски университети, се чу и моето слово-поздравление от името на Софийския университет „Климент Охридски“. Докладът ми, написан също на латински, в който се говореше за съчувствието на Овидий към гетското население на Антична Добруджа, беше приет благосклонно, както пролича от преценките на трима румънски колеги и от държането на проф. С. Айхензеер, редактор на излизащото на латински език във ФРГ списание *Vox Latina*, който след това се обърна към мен с думите „*femina celeberrima*“. Изпитах радостно вълнение, когато бях избрана за член на бюрото на Централния съвет на учредената тогава международна асоциация „Овидианум“, защото това беше признание за научния авторитет на моята *Alma Mater*.

На 15-тата международна конференция „Ейрене“ в Несебър (1978) изнесох доклад *Писмото на Овидий до тракийския цар Котис*, който стана предмет на обстойно изказване от страна на унгарския класически филолог проф. Боршак. По същото време в езиковедската секция младият съветски историк А. В. Подосинов се беше позовал неколкократно на монографията ми върху Овидий.

Неотдавна проф. Й. Ирмшер от ГДР, с когото сме имали полезни научни контакти, ми препрати за осведомяване свое писмо, адресирано до проф. Боршак във връзка с избора на редовни членове за учредената в Рим *Academia latinitati fovendae*, в чийто състав влизат хабилитирани класически филолози, бъдещи лектори по латински език. При едно свое идване в нашата страна проф. Ирмшер ме посети в къщи с предложение да приема кандидатурата за там, но аз отказах по семейни и здравословни причини и посочих като свой заместник доц. Димитър Бояджиев. В споменатото писмо той моли проф. Боршак да стане втори гарант за българския учен, като казва: „*Was nun speziell die Kandidatur für Rom anlagt, so dachte ich zunächst an Frau Prof. Ruska Gandeva, die auch im Ausland hinreichend bekannt ist. Nur ist Frau Gandeva sehr krank, dass sie an regelmässige Italien-Reisen nicht zu denken vermag und schlug daher an ihrer statt Herrn Dozenten Dimitar Bojadžiev, ihren Schüler, vor.*“

Накрая е редно да спомена нещо и за културно-просветните изяви на Катедрата по класическа филология, които показаха на академичната общественост и на софийските граждани колко силно могат да въздействуват и в днешно време с дълбоката си идейност и с художествената си красота произведенията на античната литература. Инициативата за самото организиране принадлежи на проф. Ал. Ничев и на Никола Станев, старши библиотекар, завеждащ Отдела „Международен книгообмен“

на Университетската библиотека. Те двамата осигуриха и съдействието на тогавашния главен драматург на Народния театър Николай Лилиев.

Двудневна сесия през февруари 1954 г. беше посветена на трагедията *Перси* от Есхил.

През април на същата година пак в двудневна сесия беше подхвърлена на всестранен разбор от марксистка гледна точка Софокловата *Антигона*. В препълнената аудитория № 65 публиката с напрегнато внимание следеше и докладите на класическите филолози (също и на Станев), и илюстративните програми на артистите К. Кисимов, В. Караламбова, Л. Кабакчиев, Й. Матев и др. (докладите бяха отпечатани в *Годишник на Софийския университет. Филологически факултет*, т. L, 1955, кн. 2).

В изпълнение на решението на Световния комитет за мира бе учредена трета сесия през февруари 1955 г. в чест на 2400 години от рождението на Аристофан. След многобройните доклади бяха рецитирани откъси от *Мир*, *Ахарняни* и *Оси* при участието на К. Кисимов, Ст. Караламбов, С. Атанасова, Й. Матев, Л. Кабакчиев, Г. Георгиев-Гец и др. (докладите отново намериха прием в *Годишник на Софийския университет. Филологически факултет*, т. LIII, 1958, кн. 1).

Сесията през октомври 1955 г. имаше за предмет Еврипидовата *Медея*. Тя бе открита в аудитория № 65 от ректора проф. Вл. Георгиев и ръководена от проф. Б. Геров. Докладите бяха изслушани с голям интерес. През втория ден публиката можа да чуе спомените на Н. О. Масалитинов за първата постановка на тази трагедия и доклада на Н. Станев за драматургичните похвати в нея. Седемстотин стиха в превод на Ал. Балабанов бяха изпълнени от М. Дупаринова, О. Кирчева, Й. Матев, С. Атанасова и др.

Около средата на октомври в един дъждовен ден Н. Станев беше срещнал болния проф. Балабанов, който развълнувано му казал: „Благодаря на всички ви за това, което направихте. Спасихте катедрата.“